

HBL

HUFVUDSTADSBLADET

**Damlejonens snåriga väg
pekar mot OS-åra** SPORT 28

Människor i natten

Ensamma stadsbor på väg någonstans är temat för Maria Ångermans bilder.

MITTEN/KULTUR 25

Var tredje äldre känner sig ensam – hela tiden

Hjördis Riuttala, 96, äter julmiddagen utan sällskap också i år.

Mer än en tredjedel av våra gamla – 90 000 personer – känner sig ensamma hela tiden. För många av dem är förtvivlan så stor att de tappar livslusten. Man beräknar att en äldre tar sitt eget liv varannan dag i Finland.

Många fler än så känner sig ensamma ibland eller ofta.

Och jultider är för de flesta den tid man påminns om att alla kära har dött, eller att barn och barnbarn bor långt borta.

– Jag lagar lite julmat. Lådorna

köper jag i butiken, de är så goda nu för tiden. Sedan tittar jag lite på tv, barnbarnet i Sverige sa att Sveriges tv har bättre program på julen, berättar Helsingforsbon Hjördis Riuttala, 96, om sin julaften.

Hon är i och för sig van vid att vara ensam. Mannen dog 1940, sonen för fem år sedan. Mest av allt saknar Hjördis Riuttala någon att prata med.

– Dagarna blir så långa.

MITTEN/FOKUS 18

Amer sparkade Talermo

Styrelsen tappade förtroendet för vd:ns strategiska förmåga.

NYHETER/FINLAND 6

Varning för snöyra och halka

Ovädret i dag försvårar jultrafiken i södra delarna av landet både på vägar och räls.

NYHETER/FINLAND 10

Dagvård i valfri kommun

Familjer ska i framtiden kunna ansöka om dagvård i vilken kommun som helst.

NYHETER/FINLAND 2

Uimonen vill skärpa källbruket

Enligt Risto Uimonen, ny ordförande för Opinionsnämnden, är bräddhögprogrammet lärdom att man måste vara noggrannare med källor.

NYHETER/FINLAND 4

NIKLAS TALLQVIST

Ljus i vårt hus. Till julen illuminerar många sina hus, balkonger och trädgårdar med ljusslingor. Ljuset piggar upp då dagarna är som kortast. På Brudvägen i Kyrkslätt har Ann-Christine och Jan Holmström med åren satsat allt mera på sina juldekorationer. I år har huset och trädgården illuminerats med drygt tio tusen ledlampor.

Nyheter	2	Fokus	18
Finland	2	Dagbok	20
Lokalt	12	Kultur	22
Världen	14	Sport	28
Ledare	16	Serier	36
Debatt	17	TV & radio	30
Mitten	18	Väder	40

VECKA 52 NR 342 001339-9-52

Onsdag 23.12

VECKA 52

■ I dag

Svenska: Elof
Finska: Senni
Ortodoxa: Tuulo

■ I morgon

Svenska: Adam, Eva
Finska: Aatami, Eeva, Eevi, Eveliina
Ortodoxa: Jenni

■ Solen

	upp	ner
Helsingfors:	9.25	15.14
Jyväskylä:	9.44	14.48
Uleåborg:	10.30	14.04

Apropå

ANDREJ SHERBAKOV-PARLAND

Tro, hopp och Jakobstad

– Min uppfattning är att de som hänger upp tro, hopp och kärlek har någon form av Jakobstadsanknytning, säger museichefen i Jakobstad.

I Jakobstad hänger sjömanssymbolerna tro, hopp och kärlek över Storgatan sedan 160 år tillbaka.

– Och jag skulle inte vara förvånad om tro, hopp och kärlek är ännu vanligare bland Jakobstadsbor i förskingringen än bland dem som bor i staden.

Det är chefen vid Jakobstads museum **Guy Björklunds** förklaring till att prydnaderna så ofta hänger i fönster hundratals kilometer från Jakobstad.

Orsaken är enkel. Julen är den av våra högtider som starkast förknippas med tradition. Därför vill alla som minns tro, hopp och kärlek från barndomen hänga upp prydnaderna inför julen.

Att ingen annan ska lägga vantarna på tro, hopp och kärlek stod klart för 16 år sedan då Ekenäs ville smycka Kungsgatan med symbolerna. Men planerna väckte bestörtning i Jakobstad och Ekenäs beskyldes för rofferi. Sedan dess har ingen annan stad vågat eller velat börja konkurrera med Jakobstad om tro, hopp och kärlek. **FNB-SPT**

Hbl 23 december 1989

Häftiga gatustrider rasade i Rumäniens huvudstad Bukarest på fredagskvällen, timmar efter att statschefen Nicolae Ceausescu hade avsatts från sin post. Den rumänska televisionen rapporterade hundratals dödsoffer i striderna. (...) Specialheter inom polisen, som är lojala mot Ceausescu, forskansade sig under fredagen i utkanterna av Bukarest.

Sagt

"Har du förstått hur ensam man är som författare?"

MARIA GRIPE gav råd till tonåringen och författaraspiranten Kristina Ohlsson. Nu är Ohlsson äldre och författare men hon har behållit sitt arbete som analytiker på Säpo (DN).

mitten

2

FOKUS
DAGBOK
KULTUR&NÖJE

fokus

Julfirande

Helsingforsbon Hjärdís Riuttala, 96, sitter ensam hemma hela julhelgen. Det gör tiotusentals andra gamla också.

Tiden blir lång då

Jägaregatan är plogad och sandad. Ändå känns gatan efter några halkolyckor så skrämmande att **Hjärdís Riuttala** numera undviker att gå ut ensam, om hon inte måste. Vintertid betyder det många dagar inne i den 26 kvadratmeter stora etta i det hisslösa hus där hon bott i över 30 år.

I rummet tjänar soffan som säng och soffbordet som matbord. Så mycket mer behöver man inte när det inte finns någon som äter eller sover tillsammans med en. Mattorna har plockats bort för länge sedan, de är bara i vägen när du rör dig med käpp. Byrån i rummet är fylld av inramade bilder därifrån vackra blonda ungdomar följer farmors rörelser i rummet.

– Fem barnbarn, mitt allt. De hälsar på ibland men på julen är de alla i Sverige, där de bor. De skulle gärna vilja att jag åker dit men resan dit är för tung. Ena barnbarnet sa att jag ska försöka se på Sveriges tv, de har

bättre program på julhelgen.

För att få tiden att gå kommer Hjärdís, som så många andra dagar, att gå de några stegen till fätohlen framför tv:n. Efter det går hon kanske några steg tillbaka till sin andra stol vid köksvrån för att sticka några varv på det brokiga strumpparet som väntar på byrån. Tröttnar ögonen lägger hon sig en stund på soffan. Ut vägar hon sig inte, fast det hade varit roligt att besöka julkyrkan.

– Om jag ramlar och slår höften igen så är jag alldeles fast härinne. Det vill jag inte vara.

Hjärdís Riuttala är bara en av våra ensamma gamla. I andra bostäder och hus känner sig över 270 000 andra gamla också ensamma, åtminstone ibland. Av dem är en tredjedel – 90 000 människor – alldeles ensamma, hela tiden. Samhället ordnar med grundservice men de nedskärningar i extratjänster som gjordes på 90-talet har aldrig ersatts.

Frivilliga organisationer har stigit in och så gott de kan ordnat med eget sällskap för alla ensamma, men det räcker inte heller till.

– Förr, för länge sedan, ordnade **Erik von Frenckell** julfest på Stadi-on för alla ensamma, med risgrynsgröt och program. Sådant finns inte mera. Hursti har ju sin fest, men den är för de hemlösa, inte för oss gamla.

Den här vithåriga lilla damen på Jägaregatan har en ganska odramatisk syn på sin ensamhet. Hon lider av den, men hon är redan van.

– Jag har suttit ensam många, många jular, så som flera andra gamla också gör. Tiden blir lång när ingen hälsar på men vad ska man göra. Är man allena så är man allena.

Mannen stupade i kriget

Det var inte så att Hjärdís, kommen från en familj med tolv barn, hade tänkt sig att ålderdomen skulle bli

Kontakt
Nyhetsdesken
09-1253 220
09-1253 222
nyheter@hbl.fi

du är alldeles ensam

HEMMETS HÄRD. Sommartid går Hjärdís Riuttala ofta runt kvartret med rollatorn. Vintertid håller halkan henne oftast inomhus.

SÄLLSKAP UTE. Tua Kurten, 79, från Röda korsets väntjänst, är sedan nästan fem år Hjärdís Riuttalas, 96, enda trygghet utomhus på vintern.

Skrlande brist på frivilliga vänner

- **Både församlingarna** och Röda korset har en väntjänst, därifrån ensamma kan få frivilliga vänner.
- **FRK:s svenskspråkiga** vänförmedling i Helsingforsregionen: Tfn 3104 4528, torsdagar 16-18.
- **Det är ständigt brist** på personer som kan ställa upp och förgylla äldres vardag. FRK ordnar regelbundet kurser för människor som vill ställa upp som vän åt någon äldre, nästa på svenska ordnas på Arbis den 5-6 februari.
- **Den riksomfattande** Samtalstjänsten, som i fjol tog emot över 50 000 samtal, har också öppet varje dag, på svenska klockan 20-24. Den som vill tala svenska ringer på numret 01019 0072, på finska till 01019 0071.

Det var också då som ensamheten på allvar började ta sitt grepp om henne. En annons om Röda korsets frivilliga vänner fick henne att gripa telefonen.

– **Tua Kurten** svarade i telefonen den där torsdagen. Hon sa att hon blir min vän.

Sedan dess hälsar Tua, själv snart 80, troget på hos sin "alldeles underbara" Hjärdís varje tisdag, utom kring jul och sommartid. Hon pratar, lyssnar, hjälper Hjärdís med ärenden, promenerar med henne. Två gånger har de till och med varit på utflykt.

– Det är så roligt att åka bort och sedan komma hem. Man får någonting annat att tänka på.

Svårt hitta pigga i samma ålder

Ibland går Hjärdís på seniordagis i Tölö men hennes lycka, och olycka, är att hon sin höga ålder till trots är pigga, skarp och aktiv. Det är inte alla andra i hennes ålder.

– Jag skulle gärna gå ut och promenera där men det finns inget sällskap. Eller så kunde jag prata lite med de andra men de bara sover. Så jag äter lite och sedan väntar jag på att taxin för hem mig. Ibland brukar jag nog skoja med någon av skötarna, om de har tid.

Det är en sak hon ofta saknar, det där med att få prata med någon ibland.

– Det värsta är nog att dagen ibland går så hemskt långsamt. Jag vaknar tidigt och sedan kanske jag inte orkar gå ut på promenad, eller nu på vintern vill jag inte ens gå ensam ut, och då är man ju här inne hela dagen tills det är dags att sova.

Systerdottern, pensionerad från arbetet vid Frälsningsarmén, hälsar förvisso på och stöder regelbundet. Men stora delar av veckan sällskapar Hjärdís med sig själv, tidningen, tv:n och stickningen.

– Ibland sitter man ju och börjar fundera på livet som gått och kanske blir man lite upprörd. I somras var både Tua och systerdottern bortresta en längre tid och då var jag så ledsen att jag började äta hemskt mycket sockerbitar och choklad och allt möjligt sött. Det ledde ju till att blodsockret steg och läkaren var riktigt arg på mig och undrade vad som står på. Jag iddes inte berätta att jag tröstätit. Nu har jag försökt låta bli sockret.

Många andra gamla tar hårdare på ensamheten än så. Som värst är känslan av att vara utelämnad från samhället total och förödande. Depression bland våra gamla är inte ovanligt. Och när förtvivlan är tillräckligt djup slocknar livsgnistan. Det beräknas i dag att en gammal begår självmord varannan dag, varje år.

Men Hjärdís hör till dem som fortfarande orkar.

Snart är julhelgen över och Tua tillbaka från Sverigeresan. Husbolaget ska dessutom snygga upp gården och bygga en hiss som Hjärdís vill åka med till sitt rum på andra våningen.

– Den är färdig om tre år. Så jag har sagt att jag ska leva till 100 och sedan kan det vara klart.

TEXT **Jeanette Björkqvist**
09-1253 257, jeanette.bjorkqvist@hbl.fi
FOTO **Tor Wennström**
foto@hbl.fi

just så här. När den 15-åriga Sjundeå-flickan år 1928 reste från familjens gård till arbetet som tjänarinna i en herrskapsfamilj i huvudstaden hade hon andra drömmar. Om äktenskap, om barn, om glädje, om trygghet.

Så träffade hon också några år senare sitt livs man, gifte sig och födde **Leif-Göran**.

– Sedan blev det krig och min man blev inkallad. Han stupade den 5 februari 1940. Jag var tjugosex år gammal, pojken sex.

Det var i en efterkrigstid då man inte klagade förgäves.

Den unga änkan bet ihop och fick, med hjälp av mannens moster, arbete på Helsingfors telefonförening. Det var en gåva från ovan för utan den lilla lönen hon fick skulle pojken och hon ha varit hungriigare och mer nödställda än vad de var.

– Det var knapert men det gick. Arbetskamraterna samlade pengar till jul så vi fick lite mer mat på bordet.

Men pojken växte upp, så som barn gör. Han träffade sin flicka, gifte sig och så beslöt den nya familjen att de flyttar till Australien för att söka jobb. Leif-Göran värdjades att mamma, som var ensam kvar i Helsingfors, också skulle flytta dit.

– Jag tog sex månader ledigt från arbetet. Så reste jag med lastfartyget till Australien. I London köpte jag tre stora dockor – sonen som varit ensamt barn ville ha en stor familj – och fem veckor senare var jag framme. Jag visste innan jag stigit i land att jag inte kan stanna. Jag ville hem, till fosterlandet.

Sonen dog i hjärtattack

Så Hjärdís kom hem, skaffade ett nytt rum att bo i och stretade på i telefonföreningens verkstad till sin pension för över 30 år sedan.

Någon ny livsvän kom aldrig i hennes väg. Det var hon och Leif-Göran, som vid det skedet lämnat Australia

lien och bosatt sig i Sverige, med fru och fem barn.

– För fem år sedan steg han upp, satte sig vid bordet och läste morgontidningen som han brukade göra. Sedan hörde hans fru hur han drog tre andetag och så var han död.

Hjärdís elva syskon har också dött under årens lopp, den äldsta av dem som 90-åring. Självt har hon inte bara överlevt dem utan även alla vänner hon haft. Nya vänner har dykt upp på vägen; via jobbet, i grannskapet och så via den frivilligverksamhet som hon höll på med, bland annat genom att sköta om krigsveteraner ingen annan brytt sig om.

De har kommit, dött, det har kommit nya, de har dött.

Och då Hjärdís fyllde 90 sa de ena benen stopp.

– Jag orkade helt enkelt inte längre springa mer, utan var tvungen att lugna ner mig. Huvudet hade ju hållit men benen var slut.